

Є.В. Денчук

УПРАВЛІННЯ ШКОЛОЮ, ЯКА РОЗВИВАЄ ТА РОЗВИВАЄТЬСЯ

У процесі розв'язування задач розвиваючого шкільного управління і керівник школи, й учитель зустрічаються зі зростанням нових завдань і несуть все більшу відповідальність за прийняті рішення та кінцеві результати. Що ми вважаємо за потрібне для оновлення внутрішнього управління і використання його резервів? По-перше, це психологізація процесу управління, створення атмосфери поваги, довіри до кожного члена шкільного колективу; по-друге – урахування професійних і природних якостей кожної людини й особистісно орієнтований підхід до її діяльності; по-третє – важливу роль відіграє внутрішньошкільна культура, яка сприяє створенню психолого-педагогічного комфорту всім учасникам процесу.

Які вимоги ми висуваємо до себе, щоб перейти від школи, що функціонує, до школи, яка розвиває і розвивається?

Стосовно учнів – це забезпечення освіти у відповідності до своїх потреб, здібностей і можливостей, тобто – це робочий навчальний план, варіативна складова якого включає поглиблене вивчення економіки, права, іноземних мов, це цілеспрямована робота шкільних секцій МАН, це предметні тижні, олімпіади, факультативи, - взагалі всі ті заходи, в яких кожна дитина може проявити себе як особистість і здобути необхідний для життя приріст знань. Стосовно вчителів – це розвиток професійних і особистісних якостей, забезпечення умов переведення дитини з об'єкта в суб'єкт виховання, не викладання, а організація навчально-пізнавальної діяльності.

У зв'язку з цим я визначаю головним для себе завданням забезпечити успіх діяльності і вчителів, і учнів, створення відносин партнерської співпраці, коли атмосфера довіри й успіху стає нормою життя.

Але, які б не відбувалися зміни, основною формою організації навчальної діяльності був і залишається урок, де відбувається все найголовніше для учнів, на якому здійснюється виховання й розвиток особистості. Тому ми приділяємо особливу увагу створенню умов для різноманітної творчої діяльності дітей у контексті вдосконалення уроку. Базові принципи педагогічної техніки – вільного вибору, відкритості, діяльності, зворотного зв'язку, ідеальності – реалізуємо за допомогою гами конкретних прийомів, намагаємося узгодити зміст і форми навчання із захопленням школярів, з їхніми можливостями.

Інакше кажучи прерогативою організації навчально-виховного процесу стали інтерактивні технології. З метою навчання дітей колективної співтворчості та підвищенню зацікавленості до навчального матеріалу вчителі на уроках проводять у групах "навчальний мозковий шторм", ділові ігри. Обов'язковими стали у практиці роботи такі дидактичні прийоми, як "Приваблива мета", "Здивуй", "Відтягни здогадку", "Спіймай помилку". На жаль, до цих прийомів існує мало готових дидактичних матеріалів.

Тому проблему "Сучасні прийоми педагогічної техніки" ми взяли як єдину для роботи предметних кафедр і включили одним із видів розробку прийомів та технологій педагогічної техніки з проблем сучасного уроку, що включає складання переліку типових ситуацій, які враховують специфіку різних навчальних предметів.

Нам здається, що ця тема вдала для дослідження ще й тому, що її результати дадуть нам можливість зробити прийоми роботи з дітьми на уроці більш інструментальними, технологічними і допоможуть

позбавитися типових проблем, що виникають перед учителем при проведенні таких уроків.

Керування групою людей вимагає авторитету. Буває авторитет сили, буває авторитет знань. Авторитет учителя ґрунтується на обох – і на авторитеті сили, і на авторитеті знань.

Одне із засідань кафедр ми присвятили проблемі "Технологічні прийоми керування класом", тому що нас хвилюють конкретні прийоми підтримання демократичного, дружнього авторитету, який потребує співпраці.

На засіданні розроблено та обговорено формули співпраці вчителя та учня на уроці: демократизація професійного рівня, вихід на межі підручника і свого навчального предмета, обізнаність з молодіжною субкультурою, порівняння позицій, вміння порадитися з дітьми.

Вироблено корисні ритуали педагогічного спілкування, які стали традиційними. Це – початок уроку "з настройки", це – чітке завершення уроку, це – організація відпочинку на уроці. Кожна формула супроводжувалася прикладами педагогічних ситуацій, що дало можливість кожному учасникові засідання визначити власні прийоми педагогічної техніки.

До речі, засідання кафедр ми, проводимо здебільшого в формі ділових ігор (зокрема "Компетентність", "Науково-дослідницька лабораторія") або у формі тренінгу, що допомагає вчителю перенести на урок навчальну ситуацію.

Розвінчання старих ідеалів, проблеми суспільства породили незвичну для нас, педагогів, ситуацію: пропаловані нами моральні цінності дуже часто вступають у конфлікт з проблемами реального світу. Тим більше, за умов комп'ютеризації вчитель перестав бути найважливішим джерелом інформації. Ось чому вчителю, навіть при його високому професіоналізмі, треба вміти подивитися на себе та свою роботу очима дитини. Ми називаємо це – "погляд із-за парти". Тоді учень перестає бути для нього пасивним спостерігачем, який одержує чергову порцію знань, а стає активним учасником навчання, а це потребує від нього прояву активності, висловлювання своїх думок, ідей, сумнівів, свого ставлення до проблеми. Прикладом цього є фрагмент з уроку історії, на якому на питання "Хто такі бандерівці?" учням було запропоновано такий тест:

- 1) фашистські найманці, убивці безневинних людей;
- 2) патріоти України, які відіграли велику роль у боротьбі за звільнення України від фашизму й від комуністичного лиха;
- 3) люди, які часто помилялися й не вчилися на власних помилках, від чого і потерпали;
- 4) герої, які йшли на самопожертву, навіть усвідомлюючи, що їхня справа не буде успішною;
- 5) інша відповідь.

У такій ситуації підлягають перегляду взаємовідносини з учителем, норми самооцінки, аналіз власної діяльності та її результатів. І якщо весь навчально-виховний процес увяйти у вигляді величезного айсберга, то його надводною (меншою) частиною буде діловий аспект навчання, а його підводна частина (значно більша) – психологічний аспект, який превалює над першим, тому що робота дитини на уроці залежить насамперед від благополуччя в соціально-психологічному аспекті, тобто від створення для учня тієї атмосфери комфортності, яка спонукатиме його до творчості. Такої сприятливої психологічної атмосфери домагаються наші вчителі,

що дозволяє і їм, і учням адаптуватися до нових ситуацій, яких вимагає застосування активних та інтерактивних технологій, над розробкою формул і пам'яток до яких працює колектив.

Тільки такий підхід до навчальної організації учнів визначить виховання творчої особистості. А тому при проведенні навчальних занять та в позакласній роботі з дітьми вважаємо дуже важливим вчити учнів тактовно й толерантно вести діалог, відстоювати власну думку, вчити молодь спілкуватися, сприймати й обробляти інформацію. Практика спілкування із старшокласниками показує, що вони не завжди правильно розуміють мотиви своїх вчинків, не говорячи вже про вчинки дорослих, вони майже не готові до вирішення ділових і побутових конфліктів. Тому єдиною науково-методичною проблемою ми взяли проблему "Створення умов для вільного вибору світоглядної позиції учнів та забезпечення їх соціальної адаптації" і скоординували всі напрями роботи колективу відповідно до алгоритму роботи над цією проблемою.

Наприклад, якщо на нараді при директорові розглядається питання "Про роботу щодо формування позитивних якостей особистості", то тоді фронтальний контроль включає стан профілактичної роботи з учнями щодо запобігання розповсюдження поганих звичок серед учнів. Згідно з тематичним контролем перевіряється робота класних керівників з цього питання; згідно із завданням поточного контролю; перевіряються щоденники учнів і зв'язок класних керівників з батьками дітей; один з наказів по школі в цей період присвячено роботі з обдарованими дітьми. Таким чином поставлена проблема розкривається повністю і всебічно. При такому плануванні ми бачимо свої прорахунки, слабкі ланки і можемо своєчасно на них прореагувати.

Втім, уже на першому етапі роботи над науково-методичною темою ми зіштовхнулися з певними труднощами, пов'язаними із створенням авторських програм, введенням нетрадиційних дисциплін, таких як етика, естетика, філософія тощо, з пошуком

оригінальних методик викладання. А це вимагає цілеспрямованого і організованого процесу управління, яке ми будемо в такій послідовності: постановка мети – планування – аналіз – контроль – коригування.

Серед основних завдань управління прерогативу надаємо плануванню. При цьому важливо, щоб намічене в одному розділі плану доповнювало і збагачувало заходи інших його частин, але не дублювало їх, тому що процедура правильного планування знімає багато протиріч та інших недоліків.

Найважливіша і найбільш демократична форма роботи педагогічного колективу є педагогічна рада. А цікаві, нестандартні форми проведення педради вимагають від учителів високого рівня компетентності, вміння влучно і критично обговорювати запрограмовану проблему, робити аналіз своєї діяльності.

Пропоную досвід підготовки до педради: "Реалізація педагогіки співробітництва: пошуки й досвід".

По-перше – організація роботи ініціативних груп: інформаційної, аналітичної, проектувальної; по-друге – узагальнення матеріалів роботи аналітичних груп, складання рекомендацій та проекту рішення.

Мета роботи проектувальної групи, наприклад, розробка моделі навчального закладу, що працює на засадах педагогічного співробітництва.

Ця мета визначає завдання створення банку ідей та розроблення проекту послідовності дій педагогічного колективу щодо практичного втілення у педагогіку співробітництва. Такий підхід до підготовки педради дає можливість залучити до обговорення проблеми кожного вчителя.

Хтось із мудрих сказав, що ростити дітей не легше, ніж керувати державою. Ось чому ми сьогодні в процесі своєї роботи намагаємося подивитися на себе більш критично, оцінити своє ставлення до дітей, свою власну поведінку і узгодити із сучасністю не тільки свої методи спілкування з дітьми, але й форми управління і розвитком.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гін А.О. Прийоми педагогічної техніки. – Луганськ, 2004.

2. Шуванов В.І. Соціальна психологія менеджменту – ЗАО "Бізнес – школа", 2001.

3. Подмозін С.І. Особистісно орієнтована освіта. – Запоріжжя: Просвіта, 2000.

4. Сологуб А. Технологія креативного навчання. // Завуч, – 2005. – № 28.

Подано до редакції 25.01.06